

valsts arhīvs sastāv no Dānijas Nacionālā arhīva, provinces arhīviem Odensē, Viborgā un Ābenrā un Dānijas Datu arhīva Odensā. Kolekcijas kopējais apjoms ir vairāk nekā 400 plauktu kilometru. Kopš 2010. gada dokumenti arhīvā pārsvarā tiek nodoti elektroniskā formā. Strādājošo skaits arhīvā aptuveni 280 darbinieki.

Katru gadu Dānijas Valsts arhīva lasītavas apmeklē 40 000 interesentu. Arvien pieaug to dokumentu skaits, kuriem tiek izgatavotas digitālās kopijas un nodrošināta to pieejamība interneta vietnē. 2011. gadā arhīva mājalapu apmeklēja 4,5 miljoni cilvēku, pārsvarā interesējoties par ģenealoģijas materiāliem. Visu nepieciešamo informāciju var atrast arhīva informācijas sistēmā DAISY (www.sa.dk/daisy), kurā var gan meklēt gan pasūtīt nepieciešamās lietas.

2012. gadā tika pabeigta Dānijas Nacionālā arhīva jaunās ēkas celtniecība ar īpaši arhīva vajadzībām projektētām glabātavām un

miljoniem eiro.

Taču dāņi ir pārliecināti, ka arhīva dokumenti ir nacionālā bagātība, kuras uzturēšanai finanšu resursiem ir jābūt vienmēr.

Aprēķināts, ka arhīvā dokumentu pieņemšanai vietas pietiks līdz 2030. gadam, kad varētu būt pilni 375 arhīva

izvietotie plauktu kilometri. Tika izbūvētas četras lielas glabātavas,

kurās plauktu rindas garums ir 40 metri, augstums 13,2 metri un ietilpība 75 plauktu kilometri katrā. Katram plauktam, plauktenim un lietai ir savs svītru kods, kuri savstarpēji ir sasaistīti, lai atlasot arhīva datu bāzē konkrēto lietu,

automatizētu klimata kontroli tajās: temperatūra 15 C, relatīvais mitrums 45% (pergamenta dokumentu glabātavā 55%), specializēti gaisa filtri un gaisa apmaiņas sistēma. Pēc šā brīža statistikas šādas arhīva ēkas saimnieciskie izdevumi (īre, energo un ūdens resursi, uzkopšana un sistēmu apkalpošana) gadā svārstās no 8-10

varētu uzzināt tās atrašanās vietu.

Pergamentu, sevišķi vērtīgu dokumentu un karšu glabāšanai ir izveidotas atsevišķas mazākas ietilpības glabātavas.

Nākamā 5. darba grupas tikšanās tiek plānota 2013. gada aprīlī Dublinā, Īrijas Nacionālajā arhīvā.

Kā galvenās tēmas tika izvirzītas:

- gaisa piesārņojuma kontrole, putekļi, tīrīšanas metodes;
- risku izvērtēšana;
- jaunu glabātavu projektēšana un celtniecība.

*Latvijas Nacionālā arhīva
Dokumentu preventīvās saglabāšanas
departamenta direktore
Inga Šteingolde*

Semināri:

katru trešo otrdienu plkst. 15.00

Latvijas Nacionālais arhīvs,
Šķūņu iela 11

20.11.2012.

Indra Saulesleja, Indra Tuņa

Sāksim gatavoties

X Baltijas valstu restauratoru triennāles konference!!!

Konference paredzēta 2014. gadā Latvijā, Rīgā

(Rīga – Eiropas Kultūras galvaspilsēta 2014.gadā).

Latvijas Restauratoru biedrības avīze Nr.54

ISSN 1691-0966

Iznāk kopš 1997. gada novembra.

Adrese:

Vecpilsētas iela 7, Rīga LV 1050, tālr. 67213273

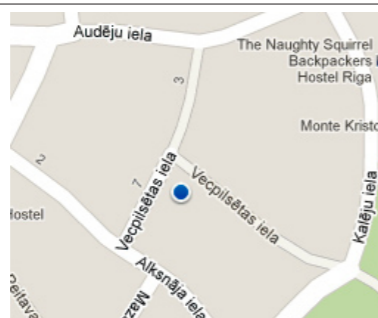
Iznāk 4 reizes gadā

Redaktore D. Murziņa

e-pasts: dita.mp@apollo.lv

Korektore **A. Brīvniece**

Redaktora biedre **L. Opmane**

18.12.2012. Tautas frontes muzejā
(Vecpilsētas iela 13/15)
Ziemassvētku balle
(atēstātu izdošana)

Par tālāko pasākuma programmu sekot informācijai savā e-pastā.

Restauratoru biedrības avīze

2012. gada novembris

Nr. 54

Sveicieni Latvijas dzimšanas dienā, 18. novembrī!!!

Ar sveicienu no Oslo!

Šogad SIA „RE&RE” tika dota lieliska iespēja parādīt savas profesionālās spējas vienā no Norvēģijas galvaspilsētas ievērojamākajām vēsturiskajām celtnēm Oslo universitātes ēkas „Domus media” (google street view – Karl Johans gate 47) ieejas halles restaurācijas darbos.

restaurācijā). Otrās daļas realizācija vēl joprojām turpinās un pašlaik tiek veikti krāsošanas atjaunošanas darbi.

Ieejas halle pirms restaurācijas (2011)

Pateicoties izstrādātajai specialajai darbinieku rotācijas programmai „šo iespēju, iegūt darba pieredzi ārpus mūsu valsts robežām, izmantoja 25 ar

darbiem, balstoties uz veiktās izpētes rezultātiem tika izstrādāta restaurācijas programma, kura tika prezentēta pasūtītājam. Tālāk sekoja dažādas sarežģītības organizatoriskie darbi kurus veiksmīgi risināja Roberts Vecums-Veco un SIA „RE&RE” marketinga speciālisti. Reāla darbu uzsākšana notika šā gada maijā un darbus pabeigt plānojas līdz novembra beigām. Kopumā visu piecu universitātes ēku kompleksa restaurāciju un rekonstrukciju iecerēts pabeigt līdz 2014. gadam.

Viss projekts tika sadalīts divos posmos 1 posms - „stucco lustro” (īpaša kaļķu un pigmentu masas pulēšanas rezultātā veidota marmora imitācija) sienu restaurācija, 2 posms - dekoratīvo apdares elementu, greistu un sienu virsmu restaurācija.

restaurācijas darbiem saistīti mūsu kompānijas darbinieki no tiem 10 LRB biedri (J.Pavlovs, S.Priežčiekure, O.Savkina, J.Gulbe, V.Vasariņa, E.Blekte, D.Miške, V.Tjurins, J.Koļesņikova, I.Štolde), tika dota iespēja praktizēties arī četriem topošajiem restaurācijas speciālistiem no Rīgas Celtniecības Koledžas.

Projekta pirmās daļas īstenošanai tika piesaistīti divi vācu speciālisti – Gunter Duerr un Berhard Gutmann (piedalījās arī mūsu Biržas ēkas

Kopumā projekts aizsākās jau pagājušā gada decembrī ar izpētes

Juris Pavlovs
SIA „RE&RE”

Kongress Vīnē Ornaments: Restaurācija un lietišķā māksla

2012. gada 9. – 16. septembrī Vīnē, Austrijā, notika 24. Starptautiskā vēsturisko un mākslas darbu konservācijas institūta (International Institute for Conservation of Historic and Artistic Works, IIC) kongress par tēmu „Ornaments: Restaurācija un lietišķā māksla”. LNVN speciālistēm Indrai Tuņai un Indrai Sauleslejai, bija iespēja piedalīties un pārstāvēt Latviju ar stenda referātu „Latviešu jaunavas galvassegas izpēte un konservācija”.

Dalība kongresā sniedza iespēju gūt ieskatu par restaurācijas procesiem, projektiem, kolekciju izpētes darbiem dažādās Eiropas valstīs, Skandināvijā, Ēģiptē, Japānā, ASV, utt. Tika gūta vērtīga informācija un atziņas par sabiedrības izglītošanas aktivitātēm (National Trust, Anglija) un klimata izmaiņu izraisītām pārmaiņām kolekciju materiālos dažādās pasaules vietās. Dalība kongresā deva iespēju nostiprināt jau esošos kontaktus, kā arī

izveidot jaunus sadarbības kontaktus kā ar Austrijas, tā ar citu valstu augstskolu un muzeju vadošajiem restaurācijas speciālistiem. Tika iegūta informācija par jaunākajām izpētes iekārtām, datu bāzēm, restaurācijas materiāliem.

Kā vēra ņemamu sasniegumu gribētos atzīmēt Latvijas speciālistu referāta novērtēšanu par labāko stenda referātu kongresā (ar tam sekojošu apbalvošanu un publisku atzinību) un

mūsu eksponāta izraisīto interesi par Latvijas kultūras mantojumu kopumā. No Štutgartes restauratoriem saņemts piedāvājums sadarbībai bronzas materiālu korozijas produktu izpētes jomā. Savukārt, no IIC puses izteikta ieinteresētība un vēlme kādu no

turpmākajiem kongresiem tuvākajos gados rīkot Baltijas Valstīs, kā arī piedāvāta iespēja publicēt informāciju par Baltijas valstu restauratoru triennāli un citu, ar restaurācijas procesiem saistītu, aktuālu informāciju IIC izdevumā „NewsinConservation”, kas

Mežotnes pilskalna restaurācija.

Par mūsu senvēsturi pirms 13. gs. rakstītās ziņas ir tik nenozīmīgas, ka no tām par mūsu tālo priekšgājēju dzīvi negūstam nekādu priekšstatu. Arheoloģiskie izrakumi ir vienīgais veids kā uzzināt par Latvijas teritorijā dzīvojošo cilvēku dzīves vietām, nodarbošanos, darba rīkiem un rotām, cīņām, parašām utt. Bet... šo pētījumu rezultātā pieminēklis tiek daļēji vai pat pilnībā iznīcināts, katrā ziņā izmainīts.

1938. gadā Rīgas krājkase piešķīra līdzekļus viena Zemgales pilskalna izpētei un toreizējais Latvijas vēsturiskā muzeja direktors arheologs Valdis Ģinters izvēlējās Mežotnes pilskalnu, vienu no spēcīgāk nocietinātajiem Latvijas pilskalniem Upmales zemgaļu centru ar plašu senpilsētu, senkapiem un aizsardzības sistēmā ietilpstošo Vīna kalnu. Izrakumi notika 1938. – 40. un 1942. gadā, kuru laikā veica pilskalna Rietumu puses lielā vaļņa pārrakumu un pārrokot Ziemeļu puses valni atklāja vārtu vietu. Ieguva turpat 4000 senlietu un ļoti bagātīgu materiālu par pilskalna apbūvi.

Un tomēr pilskalns vizuāli bija zaudējis. Vaļņa pārrakumi augšnes erozijas un cilvēku darbības rezultātā arvien paplašinājās, izrakto zemju kaudzes apauga ar kokiem un krūmiem. Tas viss traucēja uztvert pilskalnu kā veselumu, kā drošu patvērumu.

Tagad Mežotnes senvietu komplekss

ietilpst Bauska dabas parka teritorijā un ir izstrādāts dabas aizsardzības plāns 2007. – 2019. g. Plāna ietvaros Rundāles novada Dome ir veikusi zināmus infrastruktūras uzlabošanas darbus senvietu kompleksā, taka uz Vīna kalnu, kāpnes no avotiņa uz atpūtas vietu. 2009. gadā dienas kārtībā radās ideja par pilskalna vaļņa pārrakuma aizbēršanu. Nekas tāds Latvijā vēl nebija darīts. Ar Valsts pieminekļu aizsardzības inspekcijas atbalstu veica pilskalna topogrāfisko uzmērojumu un ģeoloģisko izpēti. Bet vaļņa pārrakuma aizbēršana nav vienkārši grāvīša aizbēršana, tā ir vesela inženiertehniska būve. Vajadzēja projektētāju, kuram ir kāda pieredze. Ar Inspekcijas un Mārites Putniņas palīdzību tādu speciālistu atrada Lietuvā hidrobūvju inženiera Juozas Lukošius personā, kurš izstrādāja tehnisko projektu. Līdzekļus projekta realizācijai Rundāles novada Dome ieguva Latvijas un Lietuvas pārrobežu sadarbības projekta ”Cilvēka ietekmes samazināšana uz dabu” ietvaros, bet praktisko darbu izpildīja Jelgavas novada SIA „Šons”. Pārrakuma aizbēršanas darbi notika šinī vasarā no 23. jūlija līdz 7. septembrim.

Visu pārrakumu noklāja ar ģeotekstilu, pēc noteiktas shēmas pamatzemē izurba caurumus, kuros ievietoja impregnētus priedes mietus, kurus savstarpēji sasaistīja ar plastmasā iekausētām tērauda trosēm. Starp mietu rindām

tiek regulāri izplatīts organizācijā iesaistītajiem biedriem visā pasaulē.

Sarmīte Gaismiņa

Latvijas Nacionālā Vēstures muzeja Restaurācijas Departamenta vadītāja

no metāla režģa veidoja kameras, kurās pildīja zemi. Sabērto zemi visu laiku sabietēja ar vibrācijas blieti. Vaļņa ārējās nogāzes apakšu nostiprināja ar slīpi iedzītu stabu rindu un akmeņiem. Aizbēršanai izmantoja arheoloģiskajos izrakumos izrakto zemi. Lielo zemes daudzumu pārvietošanu veica ar mazo tehniku, t.s. bobkatu, tikai tuvāk pilskalna virsmai planēja ar lāpstām, lai neskartu kultūras slāni. Kad pārrakums bija aizbērts, tā abas nogāzes noklāja ar velēnām. Pilskalna plakums kļuva plašāks un Rietumu puses valnis patiešām varens.

Mēs ceram, ka turpmākajos gados varēsim atjaunot pilskalna ieejas vārtus lielā vaļņa Ziemeļu galā, aizbērt kara laika tranšejas un atīrīt no krūmiem plakuma Ziemeļu daļu. Paredzēts izveidot plašāku informācijas centru. Nav atmesta arī doma par Mežotnes baznīcas atjaunošanu.

Man šajā pasākumā bija uzticēta arheoloģiskā uzraudzība, par ko esmu ļoti gandarīta un varu apgalvot, ka kultūras slānis netika sabojāts. Arheologi arī bija strādājuši ļoti uzmanīgi un nevienam senlietu neatradām.

Daira Līdaka

Rundāles pils muzeja restauratore

Eiropas konservācijas speciālistu tikšanās Dānijas Nacionālajā arhīvā.

2012. gada 31. maijā – 1. jūnijā, pateicoties Latvijas Restauratoru biedrības atbalstam un Valsts Kultūrkapitāla fonda līdzfinansējumam, tika izmantota iespēja piedalīties kārtējā, nu jau ceturtajā, Eiropas arhīvu konservācijas speciālistu gadskārtējā sanāksmē Kopenhāgenā, Dānijas Nacionālajā arhīvā.

Šāda darba grupa tika izveidota 2009.

gada rudenī pēc Somijas Nacionālā arhīva Saglabāšanas departamenta vadītāja ierosinājuma. Tikšanās notiek reizi gadā kādā no dalībvalstu arhīviem, jau otro gadu iedibinājusies tradīcija pulcēties Eiropas Savienības tā laika prezidējošās valsts arhīvā.

Šogad sanāksmē piedalījās 14 Eiropas valstu – Dānijas, Zviedrijas, Lietuvas, Vācijas, Polijas, Norvēģijas, Latvijas, Slovēnijas, Nīderlandes, Horvātijas,

Somijas, Igaunijas, Austrijas un Īrijas saglabāšanas darba vadītāji.

Katru gadu tiek aktualizēta kāda no arhīvu dokumentu saglabāšanas problēmām. Ja pagājušajā gadā tāda bija glabātavu celtniecība, menedžments un preventīvā saglabāšana, tad šogad tikšanās tēma bija „Pelējums”.

Lai sagatavotu tikšanās dalībniekus šī temata neskaitāmajiem būtiskajiem

aspektiem, Dānijas Nacionālā arhīva saglabāšanas darba kurators Asgers Svane-Knudsens lūdza iepazīties ar zemāk esošajiem jautājumiem jau iepriekš.

- Vai jūs lietojat ķīmiskos reaktīvus, lai likvidētu pelējumu uz papīra un pergamenta – ja - jā, tad kādus?

- Kādas mehāniskās metodes jūs pielietojat?

- Ja jūs konstatējat pelējumu uz papīra, kas atrodas arhīva kārbā, kādas ir sekojošās darbības? – Piemēram, nedarīt neko, ierobežot pieeju, tīrīšana vakuumā, pilna konservācija vai...

- Vai Jūs izolējat šo dokumentu ar pelējumu no pārējās kolekcijas, ja - jā, tad kā?

- Vai Jums ir speciāls aprīkojums, lai konstatētu pelējumu un apstrādātu inficētus dokumentus?

- Vai Jūs iesaistīties, ja valsts iestādēs tiek konstatēti ar pelējumu inficēti dokumenti (piemēram, pēc plūdiem, pļīsušām caurulē, utml.), ja jā, tad ko Jūs iesakāt?

- Vai jūs sistemātiski cenšaties lokalizēt un samazināt pelējumu glabātavēs (tai skaitā nedzīvo pelējumu)?

- Kādas preventīvās darbības jūs veicat glabātavu vides apsekošanā?

- Vai jūs personīgi vai arī kāds no jūsu kolēģiem konservācijas jomā esat saskārušies ar veselības problēmām strādājot ar pelējumu?

- Apstrādāt pelējuma skartu papīra dokumentu ir laikietilpīgi un dārgi – ja jums ir pieredze apstrādāt šādus dokumentus masveidā, kā iespējams samazināt laika un naudas resursu patēriņu?

Apkopojot darba grupas pārstāvju atbildes, tās iespējams sagrupēt trīs darbībās virzienos:

1. Problēmu ar „pelējušiem” dokumentiem nav. Valsts iestādēm dokumenti jānodod labā fiziskā stāvoklī vai arī jau dezinficēti un restaurēti. Ja arhīva iekšienē ir konstatēti dokumenti ar pelējuma pazīmēm, tie tiek mehāniski notīrīti (uz vakummgaldā vai speciālas mehāniskas ierīces) un ievietoti glabātavās ar kontrolētu temperatūras (+15° C) un mitruma (45%) režīmu. Šādā klimatiskā režīmā sēņu sporas neattīstās un dokumentu saglabāšana nav apdraudēta.

2. Problēmas ar mikroorganismu bojātiem dokumentiem ir īslaicīgas.

Arhīva rīcībā ir automatizētas dezinfekcijas kameras, kurās kā dezinfekcijas aktīvā substance tiek lietots etilēnoksīds vai gamma radiācija. Dokumenti tiek dezinficēti, atputekļoti un ievietoti glabātavās, kurās pārsvarā ir klimata kontrole. Arhīvam ir izstrādātas rekomendācijas darbam ar bioloģiski bojātiem dokumentiem, kuras ir drukātā veidā vai pieejamas interneta vietnē norādītā adresē.

3. Problēmas ar pelējušiem dokumentiem ir. Glabātavās nav klimata kontrole. Dokumentu dezinfekcija notiek ar dažādām metodēm – spirta šķīdums vai tvaiki, sasaldēšana, mēģinājumi lietot tējas koka eļļu (Polija) vai ķiploku (Lietuva).

Pakavējoties sīkāk pie uzdotajiem jautājumiem, kolēģi no Somijas un Čehijas sniedza līdzīgu atbildi par darbībām kas saistītas ar pelējušu dokumentu identificēšanas un apstrādes procesu. Tam ir sekojoši posmi:

1. Ja arhīvā tiek identificēti ar pelējumu inficēti dokumenti, tie tiek izolēti no pārējā krājuma atsevišķā telpā.

2. Tiek veikta to reģistrācija arhīva datu bāzē, norādot „aktīvs pelējums”.

3. Dokumentus nelieto un neizsniedz lasītavā.

4. Tiek noteikta to prioritāte mehāniskai jeb ķīmiskai apstrādei (toksiskāko sēņu ģinšu bojātos dokumentus pirmkārt).

5. Dokumenti tiek apstrādāti, t.i. dezinficēti, mehāniski atputekļoti.

6. Arhīvu datu bāzē ieraksts „aktīvs pelējums” tiek nomainīts uz „pelējis, tīrīts”.

7. Dokumenti tiek ievietoti atpakaļ krājumā glabātavā.

Biežāk lietotās dezinfekcijas metodes un ķīmiskie reģenti ir:

•Masveida dezinfekcija automatizētās kamerās, izmantojot gamma radiāciju, papīra un pergamenta dokumentiem. Radiācijas doza tiek aprēķināta atbilstoši konstatēto sēņu ģinšu letālajai devai, ar piebildi, ka tā nedrīkst pārsniegt vērtību, pie kuras tiek iniciēti papīra un pergamenta destruktijas procesi.

•Masveida dezinfekcija automatizētās kamerās, izmantojot etilēnoksīda un ogļskābes gāzveida maisījumu attiecībā 1:9. Izmantojot šo metodi,

dienā vidēji var apstrādāt 15 lineāros plauktu metrus.

• Pergamenta dokumentu dezinfekcijai Čehijas Nacionālajā arhīvā tiek lietoti butilspirta tvaiki, izturēšanas ilgums tajos ir divas dienas.

• Dānijā šobrīd notiek zinātniski pētījumi par ozona izmantošanu dokumentu dezinfekcijai. Līdz šim ozons veiksmīgi tiek lietots no dokumentiem brīvu telpu un virsmu dezinfekcijai.

2008.-2009. gadam Somijas Nacionālajā arhīvā veikts dokumentu fiziskā stāvokļa pētījums, kura laikā pārbaudīti 165 dokumentu plauktu kilometri, veicot izlases veida pārbaudi 15 996 lietām. Rezultātos konstatēts, ka 2% (~3300 m) no kolekcijas atbilst atzīmei „aktīvs pelējums”. Šāds pats pētījums veikts arī Igaunijas Nacionālajā arhīvā 2002. gadā, konstatējot 4% ar pelējumu bojātu dokumentu.

Šobrīd Somijas Nacionālā arhīva Konservācijas departamentā tiek izstrādāta „Pelējuma sēņu identifikācijas datu bāze”. Par katra sēņu ģinti, piemēram, Penicillium, Aspergillus, u.c., tiek sniegta sekojoša informācija—ģints apraksts, barošanās un augšanas vide, kā identificēt, toksiskums, kā arī attēli:izskats uz materiāla virsmas un mikroskopā. Visu arhīvu speciālisti uzsvēra, ka strādājot ar pelējuma skartiem dokumentiem noteikti jāievēro darba drošības un aizsardzības pasākumi:

• jālieto sejas maska un cimdi, kā arī halāts vai speciāls darba tērps;

• telpai jābūt nodrošinātai ar ventilācijas iekārtu un vēlams arī gaisa attīrīšanas filtriem;

• dienā pie šādu dokumentu apstrādes vēlams strādāt ne vairāk kā divas stundas.

Biežākās mikrobioloģisko sēņu un baktēriju izraisītās saslimšanas, neievērojot darba drošības pasākumus, ir – bakteriālās infekcijas, dažādas alerģijas formas, mikotoksikozes. Tāpēc gandrīz katrā valstī ir izstrādāti „Ieteikumi darbam ar bioloģiski bojātiem dokumentiem”, kuri pieejami arhīvu mājas lapā vai arī publicēta veidā brošūrā.

Tikšanās ietvaros tika organizēta ekskursija pa Dānijas Nacionālā arhīva ēku un glabātavām. Dānijas